

اختلالات عاطفی در دانش آموزان و تأثیرات آن بر افت تحصیلی آنها

نسرین زارعی، *محمد موسی خورشیدی

دانشجوی کارشناسی ارشد گروه علوم تربیتی، واحد بندر گناوه، دانشگاه آزاد اسلامی، بندر

گناوه، ایران

گروه علوم تربیتی، واحد بندر گناوه، دانشگاه آزاد اسلامی، بندر گناوه، ایران

استادیار پژوهشی مرکز مطالعات راهبردی فراجا

m.khorshidi59@gmail.com

MDOI-02-2026.0424
MNR-438-2-EA4C8B

چکیده

اختلالات عاطفی تأثیرات منفی قابل توجهی بر عملکرد تحصیلی کودکان دارد. هدف از پژوهش حاضر، بررسی نقش اختلالات عاطفی در دانش آموزان و نقش آن در افت تحصیلی است. در این مقاله که از نوع علمی- مروری است با روش جمع آوری اطلاعات به صورت کتابخانه ای و روش توصیفی تحلیلی بررسی می شود که چرا اختلالات عاطفی سبب افت تحصیلی و کاهش فعالیت های دانش آموزان می شود. بر اساس یافته های مقاله اختلالات عاطفی با کاهش انگیزه و تمرکز بر عملکرد دانش آموزان تأثیر دارد که اهمیت شناسایی زودهنگام این اختلال ها و انجام مداخلات مناسب معلمان، والدین و در صورت لزوم مشاوره های روان شناختی می تواند در بهبود عملکرد تحصیلی مؤثر باشد. همچنین پیشگیری از بروز اختلال های عاطفی و رفتاری منجر به تقویت نظام آموزشی و اجتماعی می شود، از نگاه این پژوهش دور نمانده است. **واژگان کلیدی:** اختلالات عاطفی، افت تحصیلی، دانش آموزان، مشاوره.

مقدمه

اختلال عاطفی به مجموعه ای از مشکلات روانی و رفتاری گفته می شود که بر احساسات، روابط اجتماعی و عملکرد تحصیلی دانش آموزان تأثیر منفی می گذارد. در دوره ی اول ابتدایی کودکان به شدت تحت تأثیر محیط های آموزشی و اجتماعی قرار دارند و مشکلات عاطفی می تواند هم در امر آموزش و یادگیری و هم در امر توسعه ی مهارت های اجتماعی آن ها خلل ایجاد کند. اختلالات عاطفی یکی از چالش های عمده ای است که می تواند تأثیرات عمیقی بر زندگی روزمره افراد، به ویژه کودکان و نوجوانان داشته باشد این اختلالات شامل انواع مشکلاتی مانند افسردگی، اضطراب و اختلالات رفتاری هستند که می توانند به طور مستقیم بر سلامت روان و عملکرد تحصیلی دانش آموزان تأثیر بگذارند. در دوره اول ابتدایی، که مرحله ای حیاتی در شکل گیری شخصیت و مهارت های اجتماعی و تحصیلی کودکان است این اختلالات می توانند به شدت بر روند یادگیری و موفقیت تحصیلی تأثیر بگذارند (سلیمانی، امیری منش، آریا پوران، ۲۰۲۴). پژوهش های گوناگون نشان داده اند که اختلالات عاطفی نه تنها بر تمرکز، انگیزه و عملکرد تحصیلی دانش آموزان تأثیر منفی میگذارد، بلکه می تواند بر تعامل اجتماعی با هم کلاسی ها و آموزگاران نیز نقشی بسزا داشته باشد. در این پژوهش به بررسی نقش اختلال های عاطفی در افت تحصیلی دانش آموزان خواهیم پرداخت و بیان خواهیم کرد که این اختلال ها شامل چه مواردی هستند؟ عوامل مؤثر در بروز اختلالات عاطفی در کودکان کدام اند؟ اهمیت شناسایی زود هنگام اختلالات عاطفی چیست؟ با توجه به نقش مهم و برجسته ی اختلال عاطفی در میزان یادگیری، ترک تحصیل و ... ضرورت و اهمیت این پژوهش بیشتر روشن می شود. هدف از این مقاله علمی - مروری، بررسی علل و پیامدهای اختلال های عاطفی و تأثیر آنها بر یادگیری و موفقیت تحصیلی در دوره ی اول ابتدایی است. همچنین با پرداختن به ارائه ی راهکارهای مؤثر برای شناسایی زود هنگام این اختلال ها، بهبود عملکرد تحصیلی دانش آموزان مدنظر قرار گرفته است.

روش کار

در مقاله مروری حاضر به بررسی یافته های مقالات چاپ شده در پایگاه اطلاعاتی Google Scholar، Noor Magz، Sid. Ir، Civlica پرداخته شده است، با در نظر گرفتن مقاله به همراه سایر یافته های علمی کمک کننده به درک موضوع در قالب مقدمه، یافته ها، بحث و نتیجه گیری ارائه شده است.

یافته ها

اختلالات عاطفی و رفتاری در اوایل کودکی

اختلالات عاطفی و رفتاری اختلالات سلامت روانی خاصی است که هم در عواطف و هم در رفتارها مشکلات شدیدی ایجاد می کنند. آن ها بر عملکرد کودک در بیشتر یا همه زمینه های زندگی آنها تأثیر می گذارند. اختلالات عاطفی و رفتاری در کودکان تنظیم هیجانات و انتخاب رفتار مناسب در موقعیت های مختلف را

برای کودک دشوار می کند. یک اختلال عاطفی در کودک برای موفقیت در مدرسه، کنترل احساسات و بطور کلی شاد بودن در زندگی تاثیر منفی می گذارد. اختلال عاطفی بر کل زندگی کودک تاثیر می گذارد. احساسات، رفتارها مثبت اندیشی سمی و رشد اجتماعی و عملکرد شناختی. کودکانی که با EBD زندگی می کنند برای مقابله با خواسته های متعدد زندگی مشکل دارند (کریم دخت، عثمانی، دهناد، ثانی، ۱۴۰۳). برخی از اختلالات عاطفی ممکن است در کودکان بالای پنج سال رخ دهد. درحالی که علائم می تواند قبل از پنج سالگی وجود داشته باشد تشخیص تقریباً هرگز در کودکان بسیار کوچک انجام نمی شود. حتی در کودکان بزرگتر تنها با احتیاط شدید انجام می شود، زیرا در مورد مفهوم بر چسب زدن به کودکان اختلاف نظر وجود دارد. کودکان را می توان با انواع زیر از اختلالات عاطفی و رفتاری در اوایل کودکی تشخیص داد.

انواع اختلالات عاطفی

- اختلال اضطرابی

اختلال دو قطبی

اختلال روان پریشی

اختلال وسواس فکری عملی

اختلال کمبود توجه / بیش فعالی

اختلال مخالفت طلبی

اختلال رفتاری

این اختلالات رفتاری و عواطف با هم دارای ویژگی های متمایزی هستند که آنها را از رفتار نادرست معمول دوران کودکی متمایز می کند (کریم دخت، عثمانی، دهناد، ثانی، ۱۴۰۳).

ویژگی های اختلالات عاطفی و رفتاری

کودکان مبتلا به E/BD دارای ویژگی های متمایزی هستند که عواطف و رفتارهای آنها را از سایر اعمال یا احساسات کمتر افراطی متمایز می کند. این ویژگی های عاطفی و رفتاری می تواند شامل موارد زیر باشد:

تکانشگری

فاصله توجه کوتاه

پرخاشگری، مانند بازی کردن یا دعوا کردن

سرپیچی، امتناع از پیروی از قوانین

بی احترامی به اقتدار

استدلال

مشکل در رسیدگی به ناامیدی

سرزنش دیگران ، انکار مسؤلیت اعمال

خودآسیبی

برداشت از حساب

ترس بیش از حد ، اغلب در واکنش به مشکلات شخصی (آتش فراز، احمري ، مسبوق بناب ، ۱۴۰۳). طبیعی است که هر کودک ، در هر بخش از مراحل رشد ، برخی از این ویژگی های رفتاری را از خود نشان می دهد. نکته ی درخور توجه ، آن است که این رفتارهای چالش برانگیز هنگامی که بیش از یک سن خاص طول بکشد مانند کج خلقی پس از اوایل کودکی یا به تکرار دیده شود ، اختلال عاطفی و رفتاری نامیده می شود

اختلالات عاطفی مؤثر بر یادگیری

برخی از اختلالات عاطفی به طور ویژه ای بر فرایندهای یادگیری دانش آموزان تأثیر می گذارد. این اختلال ها که بر روابط اجتماعی دانش آموزان نیز اثرگذار است ، سبب کاهش مشارکت فعال و گوشه گیری از فعالیت های گروهی شده که پیامد افت کیفیت یادگیری و افت تحصیلی است.

۱- افسردگی و تأثیر آن بر عملکرد تحصیلی

افسردگی به عنوان اختلال روان شناسی شایع ، می تواند تأثیرات چشمگیری بر وضعیت تحصیلی دانش آموزان داشته باشد. افسردگی با نشانه هایی همچون کاهش انگیزه ، بی حالی ، و عدم علاقه به فعالیت های آموزشی ، می تواند به افت نمرات و غیبت های مکرر از کلاس و حتی ترک تحصیل منجر شود. افسردگی تحصیلی به طور کلی به تن ها و خلق خوی هایی از افسردگی اطلاق می شود که برای دانش آموزان به دلیل مشکلات و سختی های تحصیلی و آموزشی وجود دارد. وضعیت روحی و روانی دانش آموزان در مقاطع مختلف تحصیلی می تواند تأثیر مستقیمی بر عملکرد تحصیلی ، روابط اجتماعی، سلامت روان و کیفیت زندگی آنان داشته باشد (جمال باد آشیانی همکاران، ۱۴۰۳).

۲- اضطراب و تأثیر آن بر عملکرد تحصیلی

یکی دیگر از اختلالات عاطفی اضطراب است که می تواند بر عملکرد تحصیلی اثر بگذارد دانش آموزان مبتلا به اضطراب معمولاً در موقعیت های اجتماعی و آموزشی احساس ناراحتی می کنند . اضطراب ناشی از اختلال عاطفی می تواند به دلایل مختلفی ایجاد شود. اضطراب ، به ویژه در شرایطی مانند امتحانات ، می تواند باعث کاهش تمرکز، کاهش کارایی حافظه و افت عملکرد تحصیلی در آزمون ها شود عواملی همچون عوامل شخصیتی ، محیطی و اجتماعی می تواند در بروز و شدت اضطراب نقش داشته باشد (حیدری، نیایش ۱۴۰۳).

عوامل روان شناختی مؤثر بر اختلالات عاطفی در کودکان

عوامل روان شناختی از دیگر عوامل مؤثر بر اختلالات عاطفی است که میزان افسردگی و اضطراب را به صورت چشمگیری افزایش می دهد و کودکان و نوجوانانی که کمال گرا هستند و نسبت به انتقاد حساسیت بیشتری دارند ، احساس ناکامی و اضطراب بیشتری را تجربه می کنند و در پی آن در برابر آسیب های اجتماعی آسیب پذیر هستند . این تجربه ها ی آسیب زا و استرس های شدید در دوران کودکی می تواند منجر به تغییرات در ساختار و عملکرد مغز شود (اسماعیلی لمجیری فاطمه، ۱۴۰۴).

عوامل اجتماعی مؤثر بر اختلالات عاطفی در کودکان

اختلالات عاطفی در کودکان به ویژه در سال های اولیه ، می توانند تأثیرات عمیق و ماندگاری بر سلامت روان و کیفیت آن ها داشته باشد . عوامل اجتماعی نقش مهمی در شکل گیری اختلالات عاطفی در کودکان ایفا می کند ، در زیر به عوامل مهم آن اشاره می شود:

نقش خانواده

خانواده به عنوان اولین و مهم ترین نهاد اجتماعی ، تأثیر به سزایی بر سلامت روان کودکان دارد. محیط حمایتی و عاطفی خانواده می تواند پیشگیری کننده اختلالات عاطفی باشد کودکانی که در خانواده هایی با ارتباط سالم و حمایت عاطفی هستند کمتر در معرض خطر ابتلا به افسردگی قرار می گیرند (اسماعیلی لمجیری، ۱۴۰۳).

وراثت

دانش آموزان ممکن است گرایشی ژنتیکی نسبت به یک اختلال خاصی را به ارث برده باشند. این اختلال ها شامل کاستی توجه و بیش فعالی ، اختلال های شخصیتی ، انواع اختلال های در خود ماندگی ، مشکلات یادگیری ، آسیب های حسی، نارسا کنشی و اختلال های مربوط به زبان و ارتباط است. این گونه اختلال ها می تواند بر توانایی دانش آموز در دسترسی آسان به برنامه ی درسی عادی با همسالان خود اثر بگذارد و منجر به بروز یک رفتار پر درد سرو دشوار شود (سعادت نیا، ۱۴۰۰).

عوامل محیطی

محیطی که کودک در آن رشد می کند ، تأثیر زیادی بر سلامت روانی او دارد. محیط های ناپایدار، مانند خانواده های دچار تنش ، طلاق یا مشکلات اقتصادی ، می توانند به بروز اختلالات عاطفی در کودکان منجر شوند. به عنوان مثال، کودکانی که در خانواده دچار خشونت یا سوءاستفاده قرار دارند، بیشتر در معرض خطر بروز اختلالات عاطفی هستند، همچنین محیط های آموزشی ناپایدار مانند مدارس با جو نامناسب یا معلمان غیر حرفه ای، می توانند به افزایش استرس و اضطراب در کودکان منجر شوند (اکبری و همکاران، ۱۴۰۳).

عوامل فرهنگی

عوامل فرهنگی نیز نقش مهمی در بروز اختلالات عاطفی دارند. فرهنگ های مختلف ممکن است به شیوه های متفاوتی با مشکلات عاطفی برخورد کنند. دربرخی فرهنگ ها، ابراز احساسات و درخواست کمک از دیگران ممکن است نشانه ضعف تلقی شود، که این موضوع می تواند مانع از شناسایی و درمان اختلالات عاطفی در کودکان شود. همچنین، انتظارات فرهنگی از نقش های جنسیتی می تواند بر سلامت روانی کودکان تاثیر بگذارد. دختران ممکن است تحت فشار بیشتری برای برآورده کردن انتظارات اجتماعی قرار گیرند و این فشار می تواند به بروز اضطراب و افسردگی منجر شود (سعادت نیا، ۱۴۰۲).

تجربیات زندگی

تجربیات زندگی نیز می تواند تاثیر زیادی بر بروز اختلالات عاطفی در کودکان داشته باشند. تجارب منفی، مانند: طلاق والدین، مرگ نزدیکان، یا تجربه حوادث ناگوار می توانند به شدت بر سلامت روانی کودکان تاثیر بگذارد. این تجارب می توانند احساس ناامیدی، تنهایی و اضطراب را در کودکان افزایش دهند و به بروز اختلالات عاطفی منجر شوند (سعادت نیا، ۱۴۰۲).

نقش رسانه

رسانه ها نیز می توانند به بروز اختلالات عاطفی در کودکان کمک کنند. تصاویر و پیام های منفی که در رسانه ها منتشر می شوند، می توانند تأثیرات منفی بر تصور خود و اعتماد به نفس کودکان داشته باشند. به ویژه کودکان ممکن است تحت تأثیر استانداردهای غیر واقعی زیبایی و موفقیت قرار گیرند و این موضوع می تواند به بروز احساس ناکامی و افسردگی منجر شود (سعادت نیا، ۱۴۰۲).

اهمیت شناسایی زودهنگام اختلالات عاطفی

همان گونه که پیش تر اشاره شد، اختلالات عاطفی و رفتاری هم در برقراری ارتباط اجتماعی هم در عملکرد تحصیلی دانش آموزان نقش بسزا و برجسته دارد. از آنجا که اگر این اختلال ها به هنگام، شناسایی نشوند، علاوه بر تأثیر منفی در یادگیری، چه بسا منجر به اخراج شدن دانش آموز و حتی مجرم شدن آن ها در آینده می شود (اکبری و همکاران، ۱۴۰۳).

راهکارها و روش های شناسایی زودهنگام اختلالات عاطفی

روابط انسانی یکی از موهبت های الهی است که به عنوان نیاز در وجود انسان قرار داده شده تا انسان ها بتوانند یکدیگر را درک و با هم زندگی نمایند. از آنجا که مدارس و خانواده مسئول ساخت شخصیت، منش و سلوک انسانی هستند، رسالت عظیمی بر عهده ی آنها قرار گرفته است و از این نظر جایگاه ویژه ای در میان همه ی سازمان های دیگر دارند. سلامتی و تعادل انسان تا حدود زیادی به رفتار و روابط او با دیگران و بالعکس دارد. اگر مدارس بتوانند با شیوه های علمی و تخصصی و با مهارت های انسانی با دانش آموزان

روابط درستی برقرار کنند، جامعه نیز بعد از یکی دو نسل، به نوعی تعادل و سلامتی روانی خواهد رسید. یکی از مسائل و مشکلاتی که معلمان با آن مواجه هستند، اختلالات رفتاری و عاطفی دانش آموزان می باشد. اختلالات رفتاری و عاطفی یکی از عواملی است که اعصاب معلم را خرد می کند و معلم را از نظر روانی خسته می کند. علاوه بر آن، پیشرفت علمی کلاس را پایین می آورد. اختلالات رفتاری و عاطفی دانش آموزان ممکن است علل متفاوتی داشته باشد (اسفندیاری، ۱۴۰۳).

برای شناسایی زود هنگام اختلالات عاطفی و پیشگیری از تأثیرات منفی عمیق آن در کودکان، باید به علائم و نشانه آن در دانش آموزان توجه کرد. برخی از روش های مؤثر و کار آمد برای شناسایی زود هنگام عبارت اند از:

مشاهده رفتارهای غیرعادی: والدین و معلمان باید به رفتارهای غیرعادی و تغییرات در رفتار کودکان توجه کنند. تغییرات در خواب، اشتها و علاقه به فعالیت های روزمره می توانند نشانه هایی از اختلالات عاطفی باشد (جمالی بادآشینی، ۱۴۰۳).

گفت و گو با کودکان: برقراری ارتباط مؤثر با کودکان و ایجاد فضایی امن برای ابراز احساسات می تواند به شناسایی مشکلات عاطفی آن ها کمک کند. کودکان باید احساس کنند که می توانند احساسات خود به راحتی بیان کنند.

استفاده از پرسشنامه ها و مقیاس های ارزیابی: ابزارهای استاندارد مانند پرسشنامه های ارزیابی عاطفی و مقیاس های اضطراب و افسردگی می توانند به شناسایی زود هنگام اختلالات عاطفی کمک کنند. این ابزارها می توانند به معلمان و والدین کمک کنند تا به طور سیستماتیک وضعیت عاطفی کودکان را ارزیابی کنند.

راهکارهای مقابله اختلالات رفتاری - عاطفی در مدارس

مقابله با اختلالات عاطفی در مدارس نیازمند روش های جامع و حمایتی است. در ادامه برخی از روش های مؤثر برای مدیریت و حمایت از دانش آموزان با اختلالات عاطفی ارائه می شود:

ایجاد فضای حمایتی و همدلانه

اولین گام در مدیریت اختلالات عاطفی، ایجاد محیطی است که در آن دانش آموزان احساس امنیت و آرامش کنند. معلمان می توانند با ایجاد فضایی که در آن هردانش آموز بدون ترس از قضاوت، احساسات و افکار خود را بیان کند، به تقویت روابط عاطفی مثبت در کلاس کمک کنند. این فضا می تواند از طریق گفت و گوهای باز، فعالیت های گروهی، ایجاد قوانین کلاس که بر احترام و همدلی تأکید دارند، شکل گیرند (زنگنه و همکاران ۱۴۰۲).

آموزش والدین

باید درمورد اختلالات عاطفی و نشانه های آن آگاهی داشته باشند. برگزاری کارگاه های آموزشی برای والدین می تواند به آن ها کمک کند تا بتوانند نیازهای عاطفی فرزندان خود پاسخ دهند.

بهره گیری از فناوری های نوین

تکنولوژی می تواند به عنوان یک ابزار مفید در شناسایی و مدیریت اختلالات عاطفی مورد استفاده قرار گیرد. نرم افزارها و اپلیکشن های مختلفی وجود دارند که می توانند به معلمان در ارزیابی وضعیت عاطفی دانش آموزان و ارائه پشتیبانی های لازم کمک کنند (زنگنه و همکاران ۱۴۰۲).

تقویت تاب آوری دانش آموزان

تاب آوری یکی از مهارت های کلیدی برای مقابله با مشکلات و چالش های زندگی است معلمان می توانند با آموزش مهارت های تاب آوری به دانش آموزان، آنها را برای مواجهه با فشارهای روانی و عاطفی آماده کنند. این مهارت ها شامل توانایی بازگشت به حالت اولیه پس از تجربه مشکلات، حفظ امید و انگیزه و یافتن راه حل های مثبت برای مشکلات است (زنگنه و همکاران ۱۴۰۲).

مشاوره و روان درمانی

مشاوره های فردی و گروهی می توانند به کودکان کمک کنند تا با احساسات و مشکلات عاطفی خود فائق آمده چون این مشاوره ها می توانند به کودکان ابزارهای مؤثری برای مدیریت استرس و اضطراب ارائه دهند (علیزاده و همکاران ۱۳۹۸).

اختلالات عاطفی و رفتاری در دانش آموزان و روش های درمان آن

مشکلات رفتاری در دانش آموزان می تواند به اختلالات یادگیری برای دانش آموزان و مشکلات و آسیب های جدی برای خانواده ها، مدرسه و جامعه بینجامد دانش آموزان به خصوص در مقطع ابتدایی، دارای روحیه بسیار لطیفی هستند، به همین دلیل توصیه می شود معلمانی که میتوانند با صبر و حوصله بالا تدریس کنند، به این پایه و مقطع برای آموزش بیایند. کودکان با این روحیه ی لطیف خیلی راحت میتوانند دل آزرده و غمگین شوند و مشکلات عاطفی دست به گریبان آنها شود. مشکلات رفتاری دانش آموزان، می تواند روی یادگیری آن ها اثرات منفی بگذارد. تداوم این رفتارها رشد عاطفی و تحصیلی دانش آموزان را به مخاطره می اندازد. اغلب دانش آموزان برای جلب توجه معلم، تحسین دوستان یا صرفاً برای سرگرمی رفتارهای مخرب از خود نشان می دهند (امیری، ۱۴۰۳).

بررسی اختلالات عاطفی در دانش آموزان و نقش آن در افت تحصیلی آنها

اختلالات عاطفی در دانش آموزان یکی از مسائل مهم و تاثیرگذار بر یادگیری و عملکرد تحصیلی آنهاست. این اختلالات که شامل مشکلاتی نظیر اضطراب، افسردگی، اختلالات خلقی و استرس پس از سانحه هستند،

می توانند به شدت باعث افت تحصیلی، کاهش انگیزه و کاهش تمرکز دانش آموزان شوند. این مقاله به بررسی انواع اختلالات عاطفی، نشانه ها و تاثیرات آنها بر عملکرد تحصیلی دانش آموزان می پردازد و رابطه این اختلالات با افت تحصیلی را با تکیه بر مطالعات علمی موجود تحلیل می کند. علاوه بر آن، نقش مدارس در شناسایی و مدیریت این اختلالات، راهکارهای درمانی و حمایتی، و نقش خانواده و جامعه در بهبود وضعیت روانی دانش آموزان بررسی می شود. در نهایت، پیشنهاداتی برای ایجاد محیطی حمایتی در مدارس به منظور کاهش اثرات منفی اختلالات عاطفی و بهبود عملکرد تحصیلی ارائه می گردد. این مقاله بر اهمیت توجه به سلامت روان دانش آموزان و تقویت همکاری بین مدرسه، خانواده و متخصصان تاکید می کند تا از افت تحصیلی ناشی از مشکلات عاطفی جلوگیری شود (قلی نژاد، ۱۴۰۳).

تاثیر مداخلات و حمایت های رفتار مثبت و موثر در دانش آموزان دارای اختلالات عاطفی

امروزه با گسترش رفتارهای پرخطرانه در مدارس، نیاز به افزایش آمادگی معلم برای اداره و مدیریت موثر رفتار دانش آموزان در کلاس درس از اولویتهای اصلی و مهم آموزش و پرورش به شمار میرود. مدیریت موثر کلاس درس و نظم در آن برای آموزش و یادگیری ضروری هستند و باعث افزایش سطح یادگیری دانش آموزان میشود. یکی از رویکردهای جدید برای کاهش مشکلات رفتاری-هیجانی دانش آموزان در مدارس، رویکرد حمایت و مداخله رفتاری مثبت است. از این رو در مقاله حاضر که به شکل مروری و با استناد به منابع کتابخانه ای به جمع آوری اطلاعات پرداخته است بیان میکند که رویکرد حمایت و مداخله رفتاری مثبت تاکیدش بر کاربرد ترکیبی مدیریت کلاسی و راهکارهای نظم در سطح مدارس است که با آموزشهای موثر تحصیلی همراه شده و به ایجاد محیطی سالم و ایمن برای همه دانش آموزان کمک میکند (کریمی، ۱۴۰۲).

تاثیر اختلالات عاطفی بر عملکرد تحصیلی دانش آموزان

تاثیر اختلالات عاطفی بر عملکرد تحصیلی دانش آموزان بسیار قابل توجه است. این اختلالات می توانند باعث کاهش تمرکز و توجه، کاهش حافظه و یادگیری، کاهش عملکرد تحصیلی، کاهش مشارکت در کلاس، افزایش غیبت و تاخیر در حضور در مدرسه، و کاهش اعتماد به نفس و ارزشیابی مثبت از خود شوند. این مشکلات می توانند در طول دوره تحصیلی دانش آموزان تاثیر گذار باشند و باعث عقب ماندگی و عدم پیشرفت مناسب در تحصیلات شوند. در هر کلاس درس، دانش آموزان طیف وسیعی از رفتارها را از خود نشان می دهند که ممکن است برای معلم خوشایند نباشد. برخی از این رفتارها را می توان تحت عنوان مشکلات رفتاری دانش آموزان معرفی کرد. مشکلاتی مانند انزوای شدید، پرخاشگری، بیش فعالی و غیره از جمله این موارد هستند. بسیار ضروری است که معلمان و مشاوران تحصیلی با انواع مشکلات رفتاری در کلاس درس آشنایی داشته باشند و از بهترین راهکارها برای مدیریت رفتار با دانش آموزان استفاده کنند. آموزگاران امروزی با مسائل پیچیده ای روبه رو هستند که در گذشته رواج کمتری داشته است. یکی

از این مسائل و مشکلات، کار با دانش آموزانی است که دچار اختلالات رفتاری و عاطفی هستند. این گروه از دانش آموزان نمی توانند در مدرسه بر اساس هنجارها رفتار کنند و در نتیجه بر عملکرد آموزشی تاثیر نامطلوبی بر جای می گذارند. دانش آموزانی با کاستی های توجه، دانش آموزان افسرده، دانش آموزان ضداجتماعی و غیره، جزو این گروه هستند. در واقع این دانش آموزان از خود رفتارهایی بروز می دهند که ممکن است به راحتی زمان و انرژی زیادی از آموزگار را هدر دهد، با این حال هنوز هم بسیاری از متخصصان بر این باورند که آموزگار مهم ترین عامل تعیین کننده کیفیت برنامه های آموزشی برای دانش آموزانی است که با اختلالات رفتاری و عاطفی روبه رو هستند و می توانند در آموزش به این دانش آموزان نقش اصلی را ایفا کنند (حلفی، ۱۴۰۲).

همه گیرشناسی اختلالات عاطفی رفتاری در دانش آموزان در مدارس

معلم باید به مثابه مردم شناسی که در قلمرو ناشناخته ای پا میگذارد، وارد دنیای کودک و نوجوان شود و آداب و رسوم کودکی و اقتضائات این دوران را بشناسد. در آزمونها و ارزشیابی های فضای مدرسه، به دلیل ماهیت آن، یعنی کمتر بودن مراقبتها و کنترلها احتمال بروز رفتارهای غیراخلاقی بسیار بیشتر است. نمونه هایی از این رفتارها در فرایند اجرای آزمونها در فضای مجازی میتوانند کمک گرفتن از افراد ثالث، به اشتراک گذاری پاسخها بین دانش آموزان یک کلاس به روشهای گوناگون، و استفاده از مواد و منابع آموزشی به هنگام آزمون باشند. بزرگترین دغدغه نظامهای آموزشی در مورد تعلیم و تربیت، موضوع اخلاق در تعلیم و تربیت و در نتیجه قضاوت عادلانه در مورد میزان کسب شایستگیهای دانش آموزان خواهد بود. معلم باید جامعه شناس باشد که با شناخت مقتضیات زمان، دانش آموز را برای ورود به جامعه آماده کند. باید روانشناس باشد که با درک نیازهای روحی و مسایل روانی، دانش آموز را به عنوان فردی از نظر روح و روان، سالم تحویل اجتماع دهد و معلم با انسانی سروکله میزند که از قضا در دوران رشد و تغییر و تحول است (متقی، ۱۴۰۲).

اختلالات رفتاری و عاطفی در دانش آموزان ابتدایی و راهکارهای بهبود آن

آموزگاران امروزی با مسائل پیچیده ای روبه رو هستند که در گذشته رواج کمتری داشته است. یکی از این مسائل و مشکلات، کار با دانش آموزانی است که دچار اختلالات رفتاری و عاطفی هستند. این گروه از دانش آموزان نمی توانند در مدرسه بر اساس هنجارها رفتار کنند و در نتیجه بر عملکرد آموزشی تاثیر نامطلوبی بر جای می گذارند. دانش آموزانی با کاستی های توجه، دانش آموزان افسرده، دانش آموزان ضداجتماعی و غیره، جزو این گروه هستند. در واقع این دانش آموزان از خود رفتارهایی بروز می دهند که ممکن است به راحتی زمان و انرژی زیادی از آموزگار را هدر دهد، با این حال هنوز هم بسیاری از متخصصان بر این باورند که آموزگار مهم ترین عامل تعیین کننده کیفیت برنامه های آموزشی برای دانش آموزانی است که با اختلالات رفتاری و عاطفی روبه رو هستند و می توانند در آموزش به این دانش آموزان نقش اصلی را ایفا

کنند. آنان مسئول تهیه برنامه درسی، تعیین هدف های دانش آموزان و تشویق و تدارک آن ها برای رسیدن به این اهداف هستند (سعادت نیا، ۱۴۰۲).

بحث و نتیجه گیری

در این پژوهش به بررسی نقش اختلالات عاطفی در افت تحصیلی دانش آموزان دوره ی اول ابتدایی پرداخته شد. نتایج نشان داد اختلالات عاطفی، یکی از چالش هایی است که تاثیرات عمیق بر زندگی فردی و اجتماعی دانش آموزان دارد. و با بروز مشکلاتی مانند افسردگی و اضطراب، اختلال رفتاری، وسواس فکری عملی و تاثیر ماندگاری بر سلامت روان و کیفیت زندگی آنان دارد. شناسایی زود هنگام اختلالات عاطفی و انجام مداخلات مناسب می تواند به کاهش تاثیرات منفی این اختلالات بر یادگیری کمک کند. معلمان و والدین به عنوان دو گروه کلیدی در شناسایی و مدیریت این اختلالات، باید به رفتارها و تغییرات عاطفی دانش آموزان توجه ویژه ای داشته باشند و در صورت لزوم از مشاوره های روان شناختی و برنامه های آموزشی و اجتماعی و عاطفی استفاده کنند. همچنین، ایجاد محیط های حمایتی در مدارس و خانه ها می تواند به کودکان کمک کند تا با چالش های عاطفی خود کنار بیایند و در نتیجه، عملکرد تحصیلی آن ها بهبود یابد. به علاوه، آموزش والدین و معلمان در زمینه اختلالات عاطفی و روش های مداخله ای می تواند به افزایش آگاهی و توانمندی آن ها در حمایت از کودکان کمک کند.

منابع

- اکبری، علی، نورزاد علی، پناهر، امیر، داداش پور، حسن. (۱۴۰۳). بررسی نقش اختلالات عاطفی در افت تحصیلی: یک مطالعه در میان دانش آموزان دوره اول ابتدایی، بیستمین همایش ملی پژوهش های مدیریت و علوم انسانی در ایران، تهران.
- امیری، مهسا، اجرایی، نسیم، شرفی، الهام. (۱۴۰۳). بررسی اختلالات عاطفی و رفتاری در دانش آموزان و روش های درمان آن، محل انتشار، ماهنامه پایتشر، دوره ۶، شماره ۷۱.
- اسفندیاری، محمدحادی، مویدی، سیده مریم. (۱۴۰۳). راهکارهای بهبود اختلالات ذهنی، عاطفی و رفتاری در دانش آموزان ابتدایی، هجدهمین کنفرانس ملی حقوق، علوم اجتماعی و انسانی، روانشناسی و مشاوره، شیروان.
- جمالی بادآشینی، رسول، عبدالهی کوهی، امیرحسین، ضیاییان آقابزرگی، سیدسینا، سویزی امیرمحمد. (۱۴۰۳). ارتباط افسردگی و ضعف تحصیلی دانش آموزان. همایش کنفرانس بین المللی پژوهش های مدیریت و علوم انسانی در ایران.
- حیدری، نیایش. (۱۴۰۳). اضطراب و افسردگی و تاثیر آن بر پیشرفت تحصیلی. هفدهمین کنفرانس ملی حقوق، روانشناسی و مشاوره علوم اجتماعی و انسانی، شیروان.

حلفی، عبدالکریم. (۱۴۰۲). اختلالات عاطفی در دانش آموزان، دومین کنفرانس ملی تازه های روانشناسی تکاملی و تربیتی، بندرعباس، دومین کنفرانس ملی تازه های روانشناسی تکاملی و تربیتی.

داس زرین، سجاد، علینقی پور، علیرضا، فرشادینیا، محمدحسن، عرب کاشان، محمد. (۱۴۰۲). بررسی تاثیر فقر بر آموزش و یادگیری و معرفی اختلالات عاطفی در دانش آموزان، اولین کنفرانس بین المللی پژوهش های مدیریت، تعلیم و تربیت در آموزش و پرورش، تهران.

زنگنه، سارا، چاوشی، سیدعلی، نجفی صالحی، سمیرا، محمدسلیمانی فاطمه. (۱۴۰۲). بررسی اختلالات عاطفی در دانش آموزان و راهکارهای رفع آن توسط معلمان. اولین همایش ملی مهارت های نو در روانشناسی و علوم تربیتی، تهران.

سعادت نیا، رضا، سرتنگی، رضا. (۱۴۰۰). اختلالات رفتاری و عاطفی در دانش آموزان ابتدایی و راهکارهای بهبود آن، نهمین کنفرانس بین المللی پژوهش در روانشناسی، مشاوره و علوم تربیتی.

سلیمانی، اسماعیل، امیری منش، مرضیه، آریاپوران، سعید. (۱۴۰۳). مقایسه اختلالات اضطرابی در کودکان و نوجوانان با و بدون اختلالات یادگیری خاص: نقش تعاملی والدگری هلیکوپتری، (۴) ۱۳، ۲۴-۳۵.

قلی نژاد، الهام. (۱۴۰۳). بررسی اختلالات عاطفی در دانش آموزان و نقش آن در افت تحصیلی آنها، محل انتشار، مجله اختلالات جنسی و روانشناختی، دوره ۲، شماره ۲.

کریم دخت، مصطفی، عثمانی، لقمان، دهناد، عبدالعزیز، نادر ثانی. (۱۴۰۳). بررسی اختلالات عاطفی در دانش آموزان و نقش آن در افت تحصیلی آنها، دومین کنفرانس بین المللی پژوهش های مدیریت، تعلیم و تربیت در آموزش و پرورش، تهران.

کریمی، مرجان، چیلانگری باریکرسف، اکرم. (۱۴۰۲). بررسی تاثیر مداخلات و حمایت های رفتار مثبت و موثر در دانش آموزان دارای اختلالات عاطفی در مدارس، هفتمین کنفرانس بین المللی مطالعات میان رشته ای روانشناسی، مشاوره، آموزش و علوم تربیتی، تهران.

متقی، لیلاسادات، چشم پوش، احسان، شهیدی، صالح، عشقی، ابوالفضل. (۱۴۰۲). همه گیرشناسی اختلالات عاطفی رفتاری در دانش آموزان در مدارس، چهاردهمین کنفرانس بین المللی پژوهش های مدیریت و علوم انسانی در ایران، تهران.